

INLEIDING

Openbaring des Heren. Dat zegt me niks, zei iemand tegen mij. Driekoningen, dat wel. Driekoningen is een begrip, zei een ander. Dat is waar: een begrip, overzichtelijk. Gaan we vieren. Wat overzien we? Wat vieren we? Driekoningen: beknopt als een bestand dat moet worden ontzipt. De Bijbel heeft daar ervaring mee, een programma. Magiërs uit het Oosten: magiërs, je vindt ze in Perzië, en in de hele griekssprekende wereld, in de LXX: wijze mensen die *'waarvandaan, waarom en waarheen?'* durven te vragen, die vorschend hun ogen naar boven opslaan en andere mensen oprecht in de ogen kijken; ze zoeken het licht: kortom wijze mensen, u kent ze ook, volgens Mattheus, een heleboel dus. Die heleboel, dat is teveel voor de zip, dat worden er dan ook drie in het verhaal, want in het boek Jesaja worden drie geschenken genoemd: goud is symbool van het koninklijke; wierook: - opstijgen moet verlangen, afhankelijkheid en liefde –dat is goed voor de liturg, de priester; mirre: welriekende kruiden, ernstig maar waar, voor in het graf bedoeld: typisch de profetische benadering. We noemen ze allemaal koningen, want we zingen in psalm 72: over de koningen van Tarsis (in het uiterste westen), die hem hun hulde bieden, de koningen van Sjeba en Seva (zuid en noord) wat zij aan hem zijn verplicht. In de achtste eeuw krijgen ze namen en een leeftijd: Balthasar – 60 jaar, een mensenleven vol gisteren, met mirre; Melchior, 40 jaar een half mensenleven, vol gisteren en vooral vandaag, met goud; Caspar 20 jaar, vol vandaag en morgen, de wierook kan niet op. Tijd en verhaal krijgen een gouden schijn in de dom van Keulen. Drie kronen sieren het wapen van die stad. Die eer is het verhaal waard. Drie koningen op kamelen aangereden, in het licht van een groot licht: een licht dat niet hoog in de hemel oprijst, een licht dat meereist. Zoals de vuurzuil bij de Uittocht het volk voorging om de weg te vinden uit het land van de duisternis. Laten we stil worden en ons doen en laten openleggen in een welgemeend: Heer, ontferm u over ons. Kyrie, eleison.

OVERWEGING - OPENBARING VAN DE HEER

Kerstmis is niet voorbij. Vandaag vieren we het Hoogfeest van de Openbaring des Heren. Hoogfeest zo werd vanouds een liturgisch summum aangeduid. Alles wat schitteren en blinken kan en oog en oor kan behagen, wordt weer tevoorschijn gehaald. Vandaag nog steeds. We zijn nog niet gekomen van de schrik en misschien ook niet van de niet te vatten blijde boodschap: Openbaring des Heren. De ENE God in ontmoeting met de mens! Vandaar al die lichten, de opgepoetste kandelaars, uitbundig orgelspel, veelstemmige liederen gezongen. Uit blijdschap, ja, maar zeker ook zoveel uit een gigantisch niet-weten, want wie kan dit zomaar bevatten? Wie is de mens over wie de ENE zich bekommert?

Dit vreugdefeest, dit vraagfeest heeft in de christelijke traditie oudere papieren dan de viering van Kerstmis. In de Oosterse Kerken vieren ze dit vraagfeest met optimale plechtigheid volgende week zondag. De Kersttijd is niet te stuiten, gaat maar door.

Een verhaal. Wat is eigenlijk een verhaal? Het gebeuren voltrekt zich, wat was ontkiemt in tijd en ruimte als een vrucht een soort moederschoot, groeit groter en groter. Denk aan een boom uit een mosterdzaadje. Als zo'n boom haar wasdom heeft bereikt, de vogels erin nestelen en dier en mens verkoeling vinden in haar schaduw, wat een geschiedenis is dan zichtbaar. Een verhaal. Eén verhaal? Geen boom vertelt hetzelfde verhaal. Geen mensenvertelling is hetzelfde.

Openbaring des Heren. Hoe dat gebeuren in 's hemelsnaam te verhalen. Mattheus slaat de hand voor de mond. De ENE God, midden onder ons. Die wij niet kennen. Niet te vatten. Het verhaal is té groot. De vraag is té groot. Blijdschap, ja: het verlangen is intens. Wie is deze ENE, die veeleer ruw als gedateerde onwerkelijkheid wordt weggeduwd en in veelal geïrriteerde ontkenning wordt afgevoerd? Wie is deze ENE die zich niet wegduwen laat maar zich midden tussen ons een onderkomen zoekt? Wie is de mens over wie de ENE zich bekommert?

Wat doen *wij* hier? Met deze vraag hangt heel het verstaan van Mattheus samen. Wat doen *wij hier*, schuilend bij elkaar, *'nu zijt wellevcome, Jesu lieve Heer, die komt van alzo hoge, van alzo veer'*? Wat is het openbarende in ons samenzijn?

Het eerste verhaal vandaag, tevoorschijn gelezen uit het boek Jesaja, durft het aan, alle mensen van de hele wereld in beweging te zien komen op weg naar het licht; van overal komen ze, vol verlangen reikend naar dat wat ze tot zich horen zeggen: jij mag er wezen, kom maar in het licht, laat je maar zien, wie je ook bent, gaat in het licht staan! Een groots visioen. Er trilt iets in de liturgie, in de viering. Want juist dat verhaalfragment van Jesaja is hier met grote opzet ingevoegd, omdat werd begrepen dat Mattheus in die verzen het licht, het goud had zien blinken, de wierook had zien opkringelen en de mirre geroken: er was iets haast goddelijks aan de hand!

Maar... ook dit ene verhaal van Jesaja is niet genoeg om de grote vraag aan te kunnen.... ook niet voor de joodse verhalenvertellers -van wie Mattheus er een is-; het is hun stijl om hun vertelruimte in te richten als een ruimte waar alle verhalen de werkelijkheid God en mens samensmelten tot een harmonie van de eeuwen der eeuwen. Het bestand is te groot om uit te pakken! De gigantische impact van wat zonder ophouden *gebeurt* in onze wereld -*God en mens, God in mens, mens in God*- kan ook Mattheus niet vatbaar maken. Hij houdt geen ruimte meer over. Dus maakt hij gebruik van de mogelijkheid om op te roepen waar zijn hoorders (dat zijn wij bijvoorbeeld) al eerder van hebben gehoord en wat hen **wel** enigszins vertrouwd is. En dan ziet hij zoveel voor zich, hij is niet voor niets schrifgeleerde: zo spreekt de HEER, verhalen, verhalen, verhalen, schieten hem te binnen: Abraham, die de Stem hoort: *Ga weg uit je land, uit je geboorteplek, naar het land dat IK je zal doen zien. Koningen zullen uit jou voortkomen; een verbond tussen jou en Mij gegarandeerd*; en de drie vreemde gasten ziet hij bij Abraham verschijnen, als vertegenwoordigden zij de Eeuwige zelf: wat zij zeggen breekt de toekomst open. De ruis van het verhaal van de onderdrukkende Farao, de slavernij en de kindermoord, waaraan Mozes ontsnapt, verwerkt Mattheus in zijn verkondiging en tekent zo koning Herodes met de trekken de wrede Farao; beelden uit het verhaal van de uittocht: de vuurzuil, de ster.

De evangelist bekommert zich niet om geschiedenis zoals wij dat gewend zijn. De grens tussen **voorheen** en **nu** is niet van belang voor de schrijver. Hij heeft geen plan om een biografie te schrijven van Jezus, maar wil in die verschrikkelijke tijd van toen (na de verwoesting van Jerusalem) wijzen op het licht in de tunnel, de verschijning van de ENE zelf in Jezus 'de redder', *die trouw blijft en niet laat varen het werk van zijn handen*. In tijd die zoveel overeenkomst laat zien met onze tijd, met de tomeloze onmenselijkheid die onze wereld alleen in al de vorige eeuw tot nu toe overkomt.

Die wijze van verhalen maakt het ons niet gemakkelijk: het vergt een soort omwending van aandacht, een intensief *willen horen*. Mattheus wil degenen voor wie hij zijn **hele verhaal** heeft opgeschreven –en dus voor ons- als het ware laten ervaren wat de verschijning des Heren werkelijk is ... als wij het Licht willen zien, er op durven vertrouwen, dat het licht mee reist, met ons op weg is: Mattheus is zich er ook terdege van bewust, hoe groot dat bestand is en dus wil hij er het zijne toe bij dragen om ons te leren onze eigen levensgang van uittocht tot een intocht te ontwaren en vorm te geven: *hebt elkaar lief, zoals ik u heb liefgehad*, wat uiteindelijk is dat de samenvatting van het leven van Jezus. Daarin schuilt de openbaring des Heren: Epifanie: verschijning van de Heer. Driekoningen: een bestand/verhaal om uit te pakken, een bestand om onszelf uit te pakken.